

STOCKHOLMSKÄLLAN

▶ LÄS MER OM DET GAMLA STOCKHOLM PÅ STOCKHOLMSKÄLLAN: www.stockholmskallan.se

Årtiondet då allt förändrades

■ ■ På 1860-talet kom ett paket med genomgripande reformer som förändrade det svenska samhället i grunden. Det var de nya kommunalförordningarna 1862, näringsfrihetens införande 1864 och ståndsriksdagens avskaffande 1866. Årtiondet kan på goda grunder betraktas som en sorts vattendelare.

Text: Mats Hayen

Tittar vi bakåt från 1860-talet breder det gamla traditionella samhället ut sig och försvinner i historiens töcken. Tittar vi framåt ser vi dramatiska förändringar och en rörelse mot det moderna.

En viktig del av det moderna svenska samhället är kommunen, som alltså skapades i början av 1860-talet. I det traditionella ståndsindelade samhället avgjorde en persons tillhörighet till de gamla klassiska kategorierna – adel, präster, borgare och bönder – om denne hade eller kunde få politisk makt på lokal, regional eller statlig nivå.

MED 1862 ÅRS kommunalförordningar och den nya tvåkammarriksdagen som infördes 1866 förändrades detta helt. Från med och denna tid var det endast inkomst och förmögenhet som avgjorde vem eller vilka som skulle styra samhället. Vid det första valet till stadsfullmäktige (först år 1970 blev namnet kommunfullmäktige) i Stockholm våren 1863 var det drygt ett tusen röstberättigade stockholmare som valde att gå till valurnorna och välja de etthundra ledamöterna. Stockholm hade då cirka 120 000 invånare.

Det skulle komma att dröja flera decennier innan kommunalpolitiken i Stockholm och

landets övriga kommuner blev politiserad, det vill säga att ledamöterna hade uttalade ideologiska åsikter och valdes som representanter för politiska partier.

En skribent i Nya Dagligt Allehanda tyckte i februari 1863 att ”de politiska meningsskillnaderna skola, hoppas vi, hädanefter också alltmer och mer sammanflyta, sedan vi erhållit en fana, det vilande representationsförslaget [om tvåkammarriksdag], omkring vilken vi äro övertygade att kommunens alla tänkande medlemmar skola sluta sig”.

Tidningen Nya Frihetsvännen var av en annan åsikt och ansåg att ”brist på politisk färg vore farligt hos kommunens styrande män. Ägde stadsfullmäktigekandidaterna icke ett självständigt omdöme om rätta riktningen för den stora riksfloktan av små kommuner så skulle de inte heller veta i vilken riktning det lilla kommunalskeppet skulle styras”.

I år firar Stockholms kommunfullmäktige 150-årsjubileum och en del i firandet är webbplatsen Jakten på den perfekta staden, vilken skapats i samarbete med Stockholmskällan. Varje dag under våren publiceras ett år ur stadens kommunalpolitiska historia och en politisk citatduell som avgörs av besökarna på webbplatsen. Välkommen till 150.stockholm.se.

MAKTENS MÄN. Sammanträde med Stockholms stadsfullmäktige vid förra sekelskiftet.

FOTO: STOCKHOLMS STADSMUSEUM